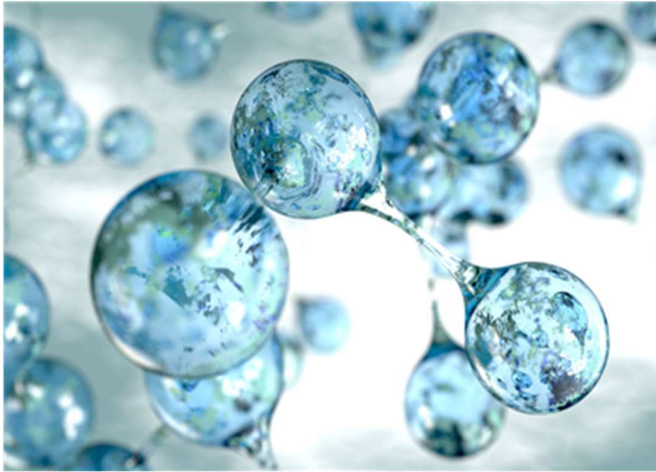

Kaustisen vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelma

Hyväksytty:

Versiohallinta:

Muutospäivä:		
Muutos:		
Muutoksen tekijä:		

Laatimiseen osallistuneet yhteistyötahot:

Kaustisen vesihuoltolaitos / Jani Lindholm, Ilkka Närhi,
Pia-Lena Närhi

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto: Maria
Rintala

Tekstissä viitatus liitteet eivät ole julkisia Julkisuuslain 621/1999 24 §:n perusteella, joten niitä ei ole tässä julkaisussa mukana.

Jakelu:

Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto
Pietarsaaren ja Kokkolan seudun pelastuslaitos
Tekninen lautakunta

SISÄLLYS

1	Varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan johtaminen	3
1.1	Perusteet, ohjeistus ja vastuut	3
1.2	Organisointi, resursointi ja osaaminen.....	3
1.3	Nykytilan arviointi	4
1.4	Johdon tahtotilan määrittäminen	4
1.5	Kehittämisen polku	4
1.6	Seuranta ja ohjaus	4
2	Toimintavarmuuden kehittäminen	4
2.1	Toimintavarmuuden periaatteet / prosessi.....	4
2.2	Sisällyttäminen talouden ja toiminnan prosessiin.....	5
2.3	Avaintoimintojen tunnistus ja priorisointi.....	5
2.4	Uhkien tunnistaminen, riskiarviointi ja riskienhallinta	5
2.5	Sopimuskumppanien jatkuvuudenhallinta ja arviointi.....	5
2.6	Keskeiset ja kriittiset asiakkaat.....	6
3	Häiriö- ja kriisisuunnittelu	6
3.1	Suunnitelmat ja toimintamallit.....	6
3.2	Johtamisen edellytykset	6
3.3	Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö	7
3.4	Varautuminen poikkeusoloihin	7
3.5	Perehdyttäminen ja täytäntöönpano	8
3.6	Koulutus ja harjoittelu	8
4	Häiriönhallinta ja kriisijohtaminen.....	8
4.1	Tilannekuva ja tilannetietoisuus.....	8
4.2	Reagointi ja hälyttäminen.....	9
4.3	Kriisijohtaminen	9
4.4	Operatiivinen toiminta häiriötilanteessa.....	10
4.5	Tiedottaminen ja kriisiviestintä	10
4.6	Toipuminen ja arviointi.....	10
4.7	Suunnitelman ylläpito, jakelu ja säilytys.....	10

LIITTEET (eivät ole julkisia Julkisuuslain 621/1999 24 §:n perusteella)

Liite 1	Kriisiviestintäohje
	Liite 1 a. Vesihuoltolaitoksen työjako kriisitilanteissa
	Liite 1 b. Viestinnän työjako
	Liite 1 c. Viestintä ulkopuolisille tahoille
Liite 2	Tiedotepohjat
Liite 3	Keskeiset ja kriittiset asiakkaat
Liite 4.	Riskianalyysit ja toimenpideohjelma
Liite 5.	Desinfiointisuunnitelma
Liite 6.	Häiriötilateiden toimintakortit
Liite 7.	Varavedenjakelu
Liite 8.	Vesijohtoverkoston peruskorjaussuunnitelma vuodelta 2020
Liite 9.	Kaustisen kunnan pohjavesien suojelusuunnitelma 2021

1 VARAUTUMISEN JA JATKUVUUDENHALLINNAN JOHTAMINEN

1.1 PERUSTEET, OHJEISTUS JA VASTUUT

Kaustisen vesihuoltolaitoksen tehtävänä on puhtaan veden turvaaminen toiminta-alueen asukkaille, turkistarhoille, maatiloille ja teollisuudelle. Viemäriveriesien puhdistaminen on ulkoistettu KVT-Vesihuolto Oy:lle. Tavoitteena on mahdollisimman häiriötön toiminta kaikilla osa-alueilla jatkuvasti.

Tämän suunnitelman mukainen varautuminen keskittyy pääasiassa normaaliolojen häiriötilanteiden hallintaan sekä ennaltaehkäisyyn ja se on veloitettu vesihuoltolaissa¹ ja ympäristönsuojelulaissa². Vesihuoltolaitoksen varautumiseen liittyvän lainsäädännön lisäksi käytetään varautumiseen ja uhkamallien tarkastelemiseen perustana sekä lähtökohtana yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa ja siinä esitettyjä uhkamalleja.

Kaustisen kunnan yleinen valmiussuunnitelma on hyväksytty kunnanhallituksessa. Sen mukaan vesihuolto kuuluu yhteiskunnan elintärkeisiin paikallistason toimintoihin. Ympäristöterveydenhuollon (Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto) häiriötilannesuunnitelma on päivitetty 2021, muttei vielä hyväksytty. Suunnitelma keskittyy talousvesiasioihin.

1.2 ORGANISOINTI, RESURSOINTI JA OSAAMINEN

Kaustisen vesihuoltolaitos on Kaustisen kunnan teknisen toimien alainen osasto. Vesihuoltolaitoksen toiminnan jatkuvuuden, toimintavarmuuden ja häiriötilanteisiin varautumisen kehittäminen kuuluvat teknisen johtajan vastuulle. Häiriötilanteiden aikainen työnjohtorooli sen sijaan määräytyy häiriötahtuman luonteen mukaisesti.

Toiminnan häiriöttömyyden ja jatkuvuuden varmistamiseksi on laadittu mm. seuraavat laatuasiakirjat:

- Riskienhallintaohje (liite 4)
- Vedenottamoiden käyttötarkkailu
- Desinfointisuunnitelma (liite 5)

Normaalitilanteissa sisäinen tiedonkulku varmistetaan aktiivisella yhteydenpidolla.

Vesihuoltolaitoksen henkilökunta työskentelee päivävuorossa. Muuna aikana hälytykset ja yhteydenotot otetaan vastaan varallaolojärjestelmän/päivystysnumeron kautta. Varallaolojärjestelmässä työskentelee kerallaan yksi henkilö.

Kaustisen vesihuoltolaitoksella on oma varasto, johon on hankittu varastoartikkeleita, jotta vesi- ja viemäriverkostoon kohdistuvat vikojen korjaustarvikkeet ovat nopeasti saatavilla.

Henkilöstön kehittämis- ja koulutustarpeet selvitetään vuosittaisissa kehityskeskusteluissa. Henkilöstölle tarjotaan työterveyshuollon määrittämät tarpeelliset rokotukset.

Jatkuvasti ylläpidettäviä koulutuksia/pätevyyksiä ovat tehtävästä riippuen:

- vesityökortti
- tieturva 1 - kortti
- työturvallisuuskortti
- tulityökortti

¹ Vesihuoltolaki 119/2001 15 a §

² Ympäristönsuojelulaki 527/2014 15 §

- EA-koulutus

Vedenottamoiden hoitajan tehtävään kuuluu pakollisena Vesilaitoshoitajan peruskurssi.

1.3 NYKYTILAN ARVIOINTI

Häiriötilannesuunnitelman lähtötilannearviointiin käytettiin Kuntaliiton kehittämää kuntien jatkuvuuden hallinnan pika-arviointimallia (KUJA-pikatesti) ja vesihuoltolaitoksen tilan itsearviointimallia.

1.4 JOHDON TAHTOTILAN MÄÄRITTÄMINEN

Kaustisen kunnan hallintosäännön mukaan vesi- ja viemärihuolto kuuluvat teknisen toimen alaisuuteen.

Häiriötilannesuunnitelman laadinnan aikana tehdyt riskinarvioinnit sekä nykytilanteen itsearviointi voivat tuottaa tietoa, jonka perusteella kehityshankkeita tai hankintoja on tulevaisuudessa mahdollista kohdistaa.

Tavoitteena on talousveden riittävyyden varmistaminen häiriötilanteen aikana sekä talousveden verkostojakelun turvaaminen vähintään vuorokaudeksi normaalilla kulutusmäärillä sähkökatkon aikana. Tämän jälkeen talousveden verkostojakelua pidetään edelleen käynnissä niiltä osin, kun pystytään. Vedenkulutus vähenee myös luonnostaan kuluttajilla, sillä esimerkiksi pesukoneita yms. ei voida pitää päällä. Varavoi- makoneiden polttoainetäydennys sekä henkilökunnan riittävyys tulee varmistaa.

Osa kunnan asuinrakennuskannasta sijaitsee 1-luokan pohjavesialueella lähellä vedenottamoita. Tärkeänä pidetään jätevesiverkoston kuntoa, toimintavarmuutta sekä kunnallisen viemäriverkoston liittymis- velvoitteita.

Terrorismiin varautuminen kohdistuu vesi- ja viemärilaitoksen toiminnassa lähinnä talousvesipuolen pro- sessien/rakennusten valvontaan. Toimenpiteet tulee suunnitella Water Safety Plan (WSP)-riskiarvioinnin perusteella. Mahdollisia toimenpiteitä voivat olla alueiden aitaamiset tai valvontakameroiden asentami- nen.

1.5 KEHITTÄMISEN POLKU

Kehittämisen polku koostuu mm. seuraavista suunnitelmista ja selvityksistä:

- Vesihuollon yleissuunnitelmat
- Kaustisen pohjavesialueiden suojelusuunnitelma vuodelta 2020 (liite 9)
- Kaustisen vesihuoltolaitoksen kriisiviestintäsuunnitelma, päivitetty 2021 (liite 1)
- Verkostosaneerausohjelma vuodelta 2020 (liite 8)

Varautumisen kehittämisen painopistealueet ovat nykytilaan perustuvan arvion mukaisesti varautumis- suunnitelman laadinnassa, perehdyttämisessä ja harjoittelussa sekä teknisten asioiden kehittämisessä (verkoston kuntotutkimukset, teknisen dokumentaation asiankirjahallinta, ennakko- huolto jne.).

1.6 SEURANTA JA OHJAUS

Varautumiseen ja häiriötilanteisiin liittyviä asioita raportoidaan tarvittaessa tekniselle lautakunnalle ja kunnan johtoryhmälle.

2 TOIMINTAVARMUUDEN KEHITTÄMINEN

2.1 TOIMINTAVARMUUDEN PERIAATTEET / PROSESSI

Vesihuoltolaitoksen varautuminen on jatkuva prosessi. Prosesseja kehitetään pidemmällä aikavälillä ja myös henkilökunnan osaamista pyritään kehittämään jatkuvasti.

Toiminnasta on määritetty kriittiset toiminnot ja uhkakuvat on kartoitettu WSP:n yhteydessä, jossa myös on tehty riskinarviointi. Kriittiset riskit ja niihin varautuminen on kuvattu liitteessä 4. Vesijohtoverkoston peruskorjaussuunnitelma on kuvattu liitteessä 8.

2.2 SISÄLLYTTÄMINEN TALOUDEN JA TOIMINNAN PROSESSIIN

Vesihuoltolaitoksella on vuosittain määritetty budjetti, jossa osa varoista on investoinnin puolella ja osa käyttötalouden puolella. Vuosittaiset investointisuunnitelmat käydään läpi budjetoinnin yhteydessä.

2.3 AVAINTOIMINTOJEN TUNNISTUS JA PRIORISOINTI

Kaustisen vesihuoltolaitoksen pääprosesseja on kaksi:

- Puhtaan juomaveden jakelu toiminta-alueen kuntalaisille ja yrityksille.
- Toiminta-alueen kuntalaisten ja yritysten jäteveden kuljettaminen ja käsittely lupaehtojen mukaisesti.
- Kriittisiä avaintoimintoja ovat:
 - vedenhankinta: pohjavesi, raakavedet, käsittelylaitokset, vesisäiliöt, vedenjakelu, paineenkorottamot, laadunvalvonta ja yhteistyö laboratorioden kanssa
 - jätevedet: viemärointi, pumppaamot, käsittelylaitokset, lietteenkäsittely, purku, näytteenotto ja yhteistyö laboratorioden kanssa
 - viestintä ja tiedottaminen
 - viesti- ja tietojärjestelmät, viesti- ja tietoliikenneyhteydet, automaatio
 - sähkönsaanti
 - henkilöstö: riittävyys, päivitys ja varallaolo, osaaminen, turvallisuusselvitykset, VAP-varaukset
 - ajoneuvot ja työkonet: VAP-varaukset
 - oma varastokapasiteetti (esim. putkirikon korjaamiseen tarvittavat osat)
 - asiakaspalvelu
 - hankinnat
 - osto- ja myyntilaskutus sekä palkanmaksu
 - vartiointi ja suojaaminen

2.4 UHKIEN TUNNISTAMINEN, RISKIARVIOINTI JA RISKIENHALLINTA

Varautumissuunnitelman laadinnan yhteydessä suoritettiin WSP-riskiarviointi talousvesipuolen prosessille. Riskiarvioinnin perusteella on listattu kehityskohteita, jotka on esitetty liitteessä 5.

Kunnan yleisen valmiussuunnitelman uhkamalleja vesihuollon osalta ovat:

- tietojärjestelmiin kohdistuvat uhat
- väestön ravintoon ja terveyteen kohdistuvat uhat
- ympäristöuhat
- järjestäytynyt rikollisuus ja terrorismi
- suuronnettomuudet

Kaustisen kunnan osalta erityistä uhkaa voivat muodostaa:

- liikenneonnettomuudet pohjavesialueilla
- riskitoiminta pohjavesialueilla

2.5 SOPIMUSKUMPPANIEJEN JATKUVUUDENHALLINTA JA ARVIOINTI

Kaustisen vesihuoltolaitoksen ydintoimintoja ei ole ulkoistettu, muun kuin Salonkylän alueen osalta, jossa vesi hankitaan Terjärvi Vatten och Avlopp Ab:ltä. Vedenhankinta tapahtuu omista vedenottamoista ja jäteveden käsittely KVT-Vesihuolto Oy:n puhdistuslaitoksella. Verkoston uudisrakentaminen ja saneeraus tehdään osittain omana työnä.

Tärkeitä ulkopuolisia yhteistyötahoja ovat:

- Eurofins Ahma Oy (laboratoriopalvelut)
- kaukovalvonta- ja automaatiojärjestelmän toimittaja ja ylläpitäjä
- Huuhtelu- ja imuautopalvelut
- Kemikaalitoimittajat
- Sähkön siirtoyhtiö Verkko Korpela Oy
- Terjärv Vatten och Avlopp Ab (yhdysvesijohto)
- Vetelin Vesi Oy (yhdysvesijohto)
- Suunnittelutoimistot
- Polttonesteiden jakeluasemat
- LVIS-liikkeet, tukkurit

Kaikkien yhteistyötahojen kanssa ei ole erikseen laadittu palveluiden jatkuvuuteen/saatavuuteen liittyviä sopimuksia.

2.6 KESKEISET JA KRIITTISET ASIAKKAAT

Kaustisen vesihuoltolaitoksen suurin asiakasryhmä on toiminta-alueeseen kuuluvat asukkaat ja vapaa-ajan asunnon omistajat. Liitteessä 3 on esitetty toiminnot, jotka poikkeavat asutuksesta. Kriittisiä asiakkaita ovat palvelutalot ja vanhainkodit, suurkeittiöt ja keuhkokeittiöt, koulut ja päiväkodit sekä suuret kotieläintilat.

3 HÄIRIÖ- JA KRIISISUUNNITTELU

3.1 SUUNNITELMAT JA TOIMINTAMALLIT

Kaustisen kunnan yleisen valmiussuunnitelman mukaan vesihuolto kuuluu yhteiskunnan elintärkeisiin paikallistason toimintoihin. Teknisen ja ympäristötoimen valmiussuunnitelma on keskeneräinen. Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto on päivittänyt häiriötilannesuunnitelmansa, joka koskee talousvesi-häiriötilatoimintaa, 2021. Suunnitelma ei ole vielä hyväksytty.

Vesihuoltolaitoksella on käytössä kriisiviestintäsuunnitelma vuodelta 2021, sähkönjakeluhäiriön liittyvä varautumisohje ja desinfiointisuunnitelma vuodelta 2011. Kriisiviestisuunnitelma on päivitetty 2021. Tähän häiriötilannesuunnitelmaan on liitetty toimintakortit tärkeimpien häiriötilanteiden varalta (liite 6).

Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren seudun pelastuslaitos on laatinut sammutusvesisuunnitelman koko toiminta-alueelleen.

3.2 JOHTAMISEN EDELLYTYKSET

Häiriötilanteissa johtaminen pyritään hoitamaan normaalin toiminnan mukaisesti.

Johtamistehtävät hoidetaan pääosin Kaustisen kunnantalolla sijaitsevalta (Kappelintie 13) toimistolta. Toimitalassa on tarvittavat tietokoneohjelmat, sähköisen johtokartan lisäksi paperinen kartta-arkisto. Tiedottamiseen tarvittava toimistohenkilökunta sijaitsee myös samoissa tiloissa.

Vesihuoltolaitoksella ei ole käytössä Virve-puhelinta.

Alla olevassa taulukossa on esitetty toimintojen ylläpito tai keskeyttäminen erilaisissa tilanteissa. Taulukko on osa teknisen ja ympäristötoimen valmiussuunnittelua.

TAULUKKO 1 TOIMINTOJEN YLLÄPIDON TAI KESKEYTTÄMISEN OHJEELLINEN TAULUKKO

Toiminta/tekni- nen ja ympä- ristö	Kaikissa olosuh- teissa varmis- tettava	Mahdollisim- man pitkään ky- ettävä varmis- tamaan	Voimavarojen kohdentaminen <u>lyhytkestoissa</u> tilanteissa voi- daan keskeyt- tää/vähentää	Voimavarojen kohdenta- miseksi <u>pitkä- kestoissa</u> ti- lanteissa voi- daan luo- pua/vähentää
Vesihuoltolaitos	Talousveden laatu	Talousveden saatavuus ver- kostosta	Verkostosanee- raus	Mittarivaihdot
	Tiedottaminen	Jäteveden johta- minen ja käsit- tely	Laskutus	Johtokartan päi- vitys
	Henkilökunnan saatavuus ja va- rallaolo	Vuotojen kor- jaus	Asiakkaiden si- säännotot ja mit- tarivaihdot	Tilaustyöt (esim. kesävesien avaus)
	Talousveden ja- kelu väh. vara- vesijakelulla	Automaatio-oh- jaus	LVI-tarkastukset	Kehityshankkeet
	Manuaaliohjaus	Käyttötarkkailu- kierrokset	Ennakkohuolto- kierrokset	

3.3 VIRANOMAIS- JA SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ

Talousveden laatua uhkaavissa tai todetuissa tilanteissa vesihuoltolaitos tekee pääosin yhteistyötä Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon kanssa. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä myös poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa.

Ympäristövaaraa tai -haittaa aiheuttavissa tilanteissa vesihuoltolaitos tekee yhteistyötä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa.

Mahdollisia vapaaehtoisjärjestöjä, joita voidaan kutsua avustamaan hätätilanteissa: vapaapalokunta, SPR jne.

3.4 VARAUTUMINEN POIKKEUSLOIHIIN

Varautumisen lähtökohtana on mahdollisten häiriötilanteiden ja uhkien kartoittaminen, tekninen varustelu ja toimintatapojen suunnittelu sekä toteutuksen harjoittelu. Vesihuoltolaitostoiminnan yleiset uhat ja tunnistetut toiminnan riskit on esitetty vesihuoltolaitoksen riskianalyyysiraportissa (liite 4). Toimintaohjeet vesihuollon häiriötilanteissa on esitetty liitteessä 6 ja hälytyskaavio yhteystietoineen on liitteenä 1b. Viestintäsuunnitelma ja esimerkkietiedotepohjat ovat liitteessä 1a ja 2. Varavedenjakelun periaatteet on esitetty liitteessä 7.

Varautuminen käsittää jatkuvuudenhallinnan periaatteet. Häiriötilanteen jälkeen puretaan erityistoimet, kuten käyttörajoitteet ja tekniset järjestelyt. Häiriötilanteen syyt ja seuraukset analysoidaan, raportoidaan sekä päätetään mahdollisista toimista tilanteen uusiutumisen estämiseksi. Suunnitelmassa huomioidaan

myös vesihuoltolaitostoinnissa työ- ja henkilöturvallisuuteen sekä yleiseen suojaukseen liittyvät seikat (vesihuollon turvallisuussuunnitelma).

Poikkeusoloissa pyritään toimimaan kuten normaalioloissa. Poikkeusoloissa häiriötilanteiden vaikutukset ovat kuitenkin todennäköisesti vakavampia ja hallintatoimet hankalampia, jolloin kriittisten tekijöiden merkitys korostuu. Yleisiä yhteiskunnallisia poikkeuksellisia huomioon otettavia uhkakuvia ja asioita ovat:

- sähkönjakelun keskeytyminen
- tietoliikenneyhteyksien häiriintyminen
- erilaiset tietokoneiden ja tietoliikenneverkon häiriöt
- taloudellisen toimintakyvyn vakava häiriintyminen
- maksukyvyn ja maksuvalmiuden vakava aleneminen kriisitasolle
- pandemia, esim. 25 % henkilöstöstä pois töistä (sijaistaminen) -> virka-avun pyyntö
- suuronnettomuuden tai luonnon aiheuttamat onnettomuudet
- liikenneonnettomuudet (suuret).
- Raakaveden saastuminen tuntemattomasta syystä

Poikkeusoloissa viranomaisvastuu korostuu, mutta toiminta vesihuoltolaitoksella tapahtuu sen oman toimintasuunnitelman (liite 1a) tai saatujen lisäohjeiden mukaan. Vesihuoltolaitosten velvollisuus on turvata peruspalveluihin lukeutuva vesihuolto koko toiminta-alueen väestölle.

Poikkeusoloissa on mahdollista käyttää myös kuntahallinnon valmiusorganisaation materiaalivaroja yleisten vesihuoltopalvelujen toimivuuden turvaamiseen. Suojelumateriaali on kuntakohtaista. Poikkeusoloja varten tarvittava vesihuollon lisämateriaali on mainittu eri toimialojen valmiussuunnitelmissa.

3.5 PEREHDYTTÄMINEN JA TÄYTÄNTÖÖNPANO

Varautumissuunnitelma perehdytetään henkilökunnalle osio kerralla ja osana vesihuoltopalavereita. Suunnitelma on nähtävillä VASU-kansiossa teknisen johtajan toimistossa, kunnantalolla Kappelintie 13. Tapahtuneet häiriötilanteet käydään läpi tilanteen ratkettua ja tilanteesta kerätään sekä hyvin menneet että kehitettävät asiat.

3.6 KOULUTUS JA HARJOITTELU

Kaustisen vesihuoltolaitos osallistuu alueen pelastuslaitoksen tai muun toimijan järjestämiin valmiusharjoituksiin kutsuttaessa. Kunnan sisäisiin harjoituksiin osallistutaan aina, kun niitä järjestetään.

Omia valmius/häiriötilanneharjoituksia pidetään vähintään kerran vuodessa. Myös tapahtuneista häiriötilanteista pidetään palautetilaisuus, jonka perusteella ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin (esim. toimintakortin päivitys). Johtajan tehtävä on harjoitusten suunnittelu ja dokumentointi.

4 HÄIRIÖNHALLINTA JA KRIISIJOHTAMINEN

4.1 TILANNEKUVA JA TILANNETIETOISUUS

Tilannekuvan muodostamisessa voidaan hyödyntää seuraavia tietoja/lähteitä:

- Laboratoriotulokset (Eurofins Oy)
- Pohjavesialuekartat (pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat)
- Trimble Locus johtokartta (vesi- ja jätevesiputkistot)
- Muu kartta-aineisto
- kaukovalvonta- ja automaatiojärjestelmät
- Rakennusten ja vesihuoltolaitteistojen suunnitelmat/piirustukset
- Pelastuslaitos/tilannekeskus
- Verkko Korpela Oy:n sähköverkkohäiriötiedotus

- Ilmatieteen laitoksen ennusteet ja varoitukset
- Yleiset uutiskanavat

Kokonaistilannekuvan muodostumisesta ja jakamisesta erilaisissa häiriöissä on kuvattu häiriötilannekor-teissa (liite6). Vesihuoltolaitos sekä muut toimijat pitävät kaikissa tilanteissa yllä omaa tilannekuvaansa ja välittävät sitä edelleen johtovastuussa olevalle ja valvovalle viranomaiselle. Yleistä vaaraa aiheuttavissa onnettomuustilanteissa johtovastuu ja vastuu kokonaistilannekuvan ylläpitämisestä on pelastusviran-omaisella ja vaaraa aiheuttavissa rikostilanteissa poliisilla. Talousveden terveydelliseen laatuun liittyvissä häiriöissä johtovastuu, ja siten myös vastuu kokonaistilannekuvan ylläpitämisestä on terveydensuojeluviranomaisella. Ympäristöön kohdistuvissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa tilannekuvan muodostami-sessa ja jakamisessa on oltava mukana valvova ympäristönviranomainen.

Vakavien ja laajavaikutteisten häiriöiden hoitoon tarvitaan usein eri hallinnonalojen yhteistyötä. Yhteis-työn sujumiseksi parhaalla mahdollisella tavalla on tärkeää välittää tilannekuva myös valtionhallinnolle. Vesihuoltolaitokset välittävät tilannekuvansa näissäkin tapauksissa kunnan ja valtion viranomaisille, joi-den kanssa tekevät yhteistyötä. Johtovastuussa oleva viranomainen tai tiedon saanut valtion viranomai-nen välittävät tilannekuvaa tarpeen mukaan valtioneuvostasolle asti.

Häiriötilanteet ovat eritasoisia ja niissä edellytetään nopeudeltaan ja resursseiltaan erilaista toimintaa. Suunnitelman liitteenä oleviin keskeisiin häiriötilanteiden toimintakortteihin on kuvattu tarkemmin mitä tietoa saa, kuka sitä hankkii, miten tiedot kerätään yhteen ja miten tilannekuva muodostetaan sekä yh-teistyön vastuut ja järjestelyt.

4.2 REAGOINTI JA HÄLYTTÄMINEN

Heikkoja signaaleja mahdollisesta tulevasta häiriötilanteesta ovat mm.:

- asiakkaan ilmoitus huonontuneesta paineesta (voi olla piilevä runkovesivuoto tai ”vain” tonttijohtovuoto tai sakkaa mittarilla)
- asiakkaan ilmoitus huonosti toimivasta viemäristä (voi olla rukoviemäritukos tai tukos tonttiviläyksissä)
- vedenkulutuksen äkillinen kasvu (vedenottamon hoitaja seuraa)
- myrskyvaroitukset, rankkasadevaroitukset
- lisääntynyt vatsatauti-epidemioiden määrä

Heikkoihin signaaleihin pyritään reagoimaan nopeasti ja henkilökunnan velvollisuuksiin kuuluu raportoida niistä eteenpäin työnjohtajalle. Tarvittaessa tiedotetaan etukäteen myös asiakkaita.

4.3 KRIISIJOHHTAMINEN

Toiminta häiriötilanteessa tapahtuu mahdollisimman pitkään normaaliorganisaatiolla. Kaustisen vesihuol-tolaitoksen häiriötilanteiden aikainen työnjohtorooli määrittyy häiriötapahtuman luonteen mukaisesti.

Virka-ajan ulkopuolella johtamistoimet aloittavat varallaolojärjestelmän/päivystykseen kuuluva henkilö, mikäli hän ei tavoita työnjohtoa välittömästi. Talousveden laatuun liittyvissä häiriöissä johtovastuu on Keski-Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollossa.

Kriisiä johtava henkilö ei voi itse vastata kaikista tehtäväkokonaisuuksista ja siksi kriisin alkuvaiheessa tu-lee määritellä seuraavat kokonaisuudet:

- häiriön selvitystyö
- vahinkoa rajaavat toimenpiteet
- puhtaan veden jakelun organisointi
- väestön tiedottaminen
- erityiskohteiden suora tiedottaminen
- viranomaisyhteyshenkilö ja -mediayhteyshenkilö

Tehtävässä auttaa yhteystietolista (liite 1), joka liittyy kriisiviestintäsuunnitelmaan ja johon on koottu keskeisiä yhteystietoja.

4.4 OPERATIIVINEN TOIMINTA HÄIRIÖTILANTEESSA

Esitetään mihin kokonaisuuksiin ja vesihuoltolaitoksen avaintoimintoihin/keskeisiin häiriötilanteisiin on laadittu toimintakortit/vastaavat. Lisäksi määritetään suorituskykyvaatimukset tärkeimmissä ja todennäköisimmissä häiriö- ja kriisitilanteissa, esimerkiksi valmius aloittaa desinfiointi kuuden tunnin kuluttua saastumisen tai sen epäilyn havaitsemisesta havainnosta tai varavedenjakelun aloittamisen valmius.

Seuraavat häiriötilannekortit on luotu (liite 6):

- talousveden mikrobiologinen saastuminen
- talousveden kemiallinen saastuminen
- vesijohdon putkirikko
- sähkökatko

Lisäksi on laadittu ohjeistus varautumiseen sähkökatkojen varalta sekä desinfiointiohje (liite 5). Tarpeelliseksi katsotut, mutta keskeneräiset tai suunnitteilla olevat toimintakortit/ohjeistukset:

- varavedenjakelu

Ajantasainen yhteystietolista säilytetään laitoksen kansiossa. THL: n vesi- ja terveysyksikkö antaa asian-
tuntija-apua talousvesivälitteisessä epidemiassa.

4.5 TIEDOTTAMINEN JA KRIISIVIESTINTÄ

Kaustisen kunnan tiedotus- ja kriisiviestintää päivitetään parhaillaan. Kaustisen vesihuoltolaitos noudattaa omaa vuonna 2021 päivitettyä kriisiviestintäohjetta (liite 1) siihen asti, kunnes kunnan kriisiviestintäohje valmistuu. Käytössä olevat viestintäkanavat ovat:

- Pelastuslaitoksen kautta TV- ja radio-ohjelmiin vaaratiedote
- radio ja lehdistö
- kunnan kotisivut
- sosiaalinen media
- kotiin jaettava tiedote

4.6 TOIPUMINEN JA ARVIOINTI

Normaalitoimintaan pyritään pääsemään mahdollisimman pian. Henkilökunnalle pyritään järjestämään palautumisaikaa mahdollisuuksien mukaan ja pyydetään tarvittaessa esim. työterveydenhuolloilta tukea. Normaalitilanteeseen palaamisesta tulee lisäksi myös tiedottaa sekä asiakkaita että päätöksentekoolimiä.

Tapahtumien läpikäynti ja raportointi sekä korjaavat toimenpiteet kootaan yhteen henkilökunnan kanssa käytävässä palautekeskustelussa. Korjaavat toimenpiteet aikataulutetaan.

4.7 SUUNNITELMAN YLLÄPITO, JAKELU JA SÄILYTYS

Suunnitelma toimitetaan valvontaviranomaisille (ELY-keskus), pelastusviranomaisille sekä kunnalle.

Suunnitelma katselmoidaan vuosittain. Suunnitelma ei ole salassa pidettävä, mutta siihen liittyvät ohjeet ovat, joten niitä ei toimiteta eteenpäin, vaan ne säilytetään Kaustisen vesihuoltolaitoksen tiloissa.

Kunnalliset liikelaitokset ja kunnan taseyksiköt ovat osa kunnallista viranomaisorganisaatiota ja niiden asiakirjoihin sovelletaan julkisuuslakia. Julkisuuslain³ nojalla asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista tai väestönsuojelua voivat olla salassa pidettäviä (esim. valmius- ja varautumissuunnitelmat). Salassa pidettävät asiat tulee merkitä salassa pidettäviksi. Viranomainen on velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisen toimesta ei rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista ja että tiedon pyytäjiä kohdellaan tasapuolisesti. Kunnan yhtiöt ja vesiosuuskunnat ovat sen sijaan julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolella. Viranomaisen antamien asiakirjojen salassapitovelvollisuus sen sijaan koskee myös niitä. Jos yhtiö tai osuuskunta laatii asiakirjoja viranomaisen toimeksiannosta, asiakirjoihin saatetaan soveltaa kuitenkin julkisuuslakia.

³ Julkisuuslaki 621/1999 24 § 1 mom. 8 kohta